

Tomasz Grabiec OFMCap.*

STRUKTURY SAKRAMENTALNE KOŚCIOŁA W BUDOWANIU POKOJU NA ŚWIECIE. KONCEPCJA SAKRAMENTALNEGO *FIREWALLA*

SACRAMENTAL STRUCTURES OF THE CHURCH
IN BUILDING PEACE IN THE WORLD.
SACRAMENTAL FIREWALL CONCEPT

Abstract: The concept of the sacramental firewall is an attempt to show the environment of faith which the community of the Church is for believers. The Church, as a visible sign of Christ, is also a sacrament. All the sacraments help open oneself to God's graces which are needed for the conversion and transformation of the human heart. Lack of grace causes sadness, chaos, and social injustice leading to tensions and wars. The fruits of the sacramental life bring peace and joy to man. The social dimension of this process makes people better and helps build a better, evangelical world.

Keywords: Church, sacraments, war, world peace, holiness, spirit firewall, religion.

Kilka miesięcy temu w Europie Wschodniej doszło do zbrojnej napaści armii rosyjskiej na inne suwerenne państwo, jakim jest Ukraina. Enigmatyczne działania prowadzone przez agresora w ramach „specjalnej misji wojskowej” były w rzeczywistości regularnymi działaniami wojennymi, ukierunkowanymi na zdobycie i okupację ziem ukraińskich. Nieuzasadniona, z punktu widzenia prawa międzynarodowego, agresja wojskowa przekształciła się w konflikt zbrojny, który zainicjował szereg negatywnych i skomplikowanych procesów dotyczących wzajemnej koegzystencji sąsiadujących ze sobą narodów. Prowadzona na szeroką skalę ideologiczna narracja agresora uzasadniana była próbą ochrony ludności pochodzenia

---

* Tomasz Grabiec OFMCap. – kapucyn, dyrektor Poradni Rodzinnej Augustyn w parafii pw. św. Augustyna we Wrocławiu.

rosyjskiego przed wymagowanym wrogiem i prześladowaniem ludności rosyjskojęzycznej ze strony faszystów.

Ludzkość nieustannie doświadcza dramatu przemocy, która w różnych zakątkach świata przybiera postać działań wojennych. Agresja rosyjska szokuje i przeraża mieszkańców Europy, albowiem fakt napaści burzy architekturę pokojową budowaną w tym rejonie przez ostatnie dekady. Następstwa zainicjowanych wydarzeń sprawiły, że rozwijana po II wojnie światowej koncepcja zrównoważonego rozwoju społecznego, opartego na demokratycznych zasadach została nie tylko zaburzona, ale poprzez bestialską inwazję jednego państwa na drugie uwydatniła kruchość ludzkich pomysłów dotyczących budowania pokoju na świecie.

Fakt napaści jednego państwa na inne nie pozostaje bez wpływu na kształt odniesień międzyludzkich, które rezonują w obszarze społecznym, kulturowym, ekonomicznym czy też politycznym. Perspektywa inwazji wojennej w istotny sposób oddziałuje na losy poszczególnych osób, państw i narodów, które pragną żyć w pokoju, uczestnicząc aktywnie w procesie rozwoju swoich obywateli. Niedopuszczalne działania rosyjskie, motywowane imperialistycznymi zapędami bądź próbą dominacji w tej części Europy, wygenerowały szereg wyzwań, przed którymi stoi zarówno broniąca swojej niepodległości Ukraina, jak również naznaczone niepewnością kraje ościenne i administracje struktur międzynarodowych odpowiedzialne za bezpieczeństwo globalne.

W kontekście trwających działań wojennych, ukierunkowanych na destabilizację i destrukcję życia społecznego na Ukrainie, rodzi się zasadne pytanie o to, co możemy zrobić, aby powstrzymać rozpędzającą się spiralę zła? Czy możemy być pewni, że wzmożone (bądź nie) polityczne i wojskowe działania podejmowane przez architektów ładu społecznego okażą się wystarczające? Czy zwykły człowiek w wymiarze indywidualnym posiada jakiejkolwiek możliwości bądź środki, za pomocą których może aktywnie włączyć się w jakieś działania, aby zatrzymać niszczycielską maszynę wojenną?

Okazuje się, że człowiek nie musi być tylko pasywnym odbiorcą zewnętrznych wydarzeń, które progresywnie lub regresywnie oddziałują na jego egzystencję. Świadomość przygodności i złożoności psycho-fizyczno-duchowej dysponuje go do przeżywania swojego losu w innej perspektywie, wykraczającej poza struktury świata widzialnego. Jako osoba zdolna do analizy zjawisk podejmuje trud poszukiwania odpowiedzi na ważne pytania natury egzystencjalnej dotyczące życia, śmierci, przemijania, sensu istnienia. Wśród złożonych zagadnień są również takie, które dotyczą natury cierpienia, przemocy, niesprawiedliwości i różnych postaci zła, które tak bardzo manifestuje swoją siłę, zwłaszcza wówczas, kiedy wybuchają wojny i niepokoje społeczne.

Należy pamiętać, że zło jest czymś realnym. Nawet jeśli nie potrafimy do końca uzasadnić przyczyn jego istnienia, to doświadczając bezpośrednio jego skutków, możemy naocznie przekonać się, że jest to destrukcyjna siła. Ogólnoludzkie

doświadczenie, łączące ludzi różnych epok, poglądów i przekonań, jest takie, że jego obecność ma zawsze niszczący wpływ na życie człowieka, dlatego, jeśli to możliwe, najlepiej go unikać.

Chrześcijańska koncepcja świata pozwala z nadzieją odczytywać wydarzenia, których jesteśmy uczestnikami. Zarówno Stary, jak i Nowy Testament ukazują działania Boga w historii ukierunkowane na to, aby pomagać człowiekowi i chronić go przed wszelkim niebezpieczeństwem. Jezus – poprzez akt wcielenia i uczestniczenia w ludzkim życiu – pokazał jednoznacznie, że Bóg kocha człowieka i pragnie jego zbawienia. Fakt zmartwychwstania objawia prawdę o tym, że Jezus zwyciężył śmierć i pokonał szatana – największego wroga ludzkości. Pomimo finalnego zwycięstwa nad demonem, żyjąc tu, na ziemi, człowiek doświadcza nieustannej walki ze złem, które w różny sposób próbuje oddzielić go od Chrystusa. Założony przez Jezusa Kościół jest szczególnym miejscem uświęcenia wierzących, a sakramenty w nim udzielane stanowią konkretną pomoc duchową w walce ze złem i dążeniem do świętości.

Zagadnienie pokoju jest stałą częścią nauczania Kościoła. Liczne dokumenty oraz inicjatywy¹ są wyrazem tego, że kwestia ta jest przedmiotem nieustannej troski pasterskiej podejmowanej na rzecz realizacji tego szczególnego dobra. W tej materii wszyscy ludzie dobrej woli mogą współdziałać w budowaniu bardziej pokojowego świata: począwszy od własnego serca, poprzez relacje w rodzinie, społeczeństwie i środowisku aż po relacje między narodami i państwami². Problematyka pokoju – bądź też jego braku – zależna jest od wielu czynników. Zasadniczo można wyróżnić trzy obszary, które odpowiadają za jakość procesu pokojowego na świecie: pierwszym i fundamentalnym jest ludzkie serce; następny zakres obejmuje struktury społeczne i wreszcie ostatni – ale bardzo istotny – to ideologie i doktryny życia społecznego.

Sygnalizowana wieloaspektowość tematu jest bardzo szeroka i niewątpliwie może stanowić interesujące studium. W tym miejscu chcemy skoncentrować się na jednym z jego aspektów, który dotyczy zależności pomiędzy strukturą sakramentalną Kościoła katolickiego a jej oddziaływaniem na kondycję ludzkiego serca.

Mając na uwadze fakt, że świadoma i stała współpraca człowieka z łaską Bożą udzielana jest poprzez znaki sakramentalne, chcemy wykazać ich ważność

---

¹ Np. encyklika *Pacem in terris* Jana XXIII, dokumenty Soboru Watykańskiego II: *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym* *Gaudium et spes* i *Deklaracja o wolności religijnej*, przemówienia papieża w ONZ: Pawła VI i Jana Pawła II, encyklika *Populorum progressio*, powołanie do istnienia i działalność Papieskiej Rady *Iustitia et Pax*, papieskie orędzia na Światowy Dzień Pokoju.

² Por. Franciszek. *Orędzie na 55. Światowy Dzień Pokoju. Dialog międzypokoleniowy, edukacja, praca: narzędziami budowania trwałego pokoju* (Watykan, 1.01.2022). p. 1. <<https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/peace/documents/20211208-messaggio-55giornatamondiale-pace2022.html>> [dostęp: 16.05.2022].

w złożonym procesie budowania pokoju na świecie. Owocność sakramentalna wpływa na jakość i kondycję ludzkiego serca, a przez to ma znaczenie w kształtowaniu konkretnych postaw prospołecznych, inspirowanych nauką Chrystusa. W kontekście działań wojennych na Ukrainie jest to również sposobność, aby uświadomić sobie, że wewnętrzny ład i harmonia, będące następstwem łask sakramentalnych, stanowią pomoc w przezwyciężaniu lęku i niepewności, których doświadczamy w wyniku sytuacji wojennej.

1. KONCEPCJA SAKRAMENTALNEGO FIREWOLLA

Zastosowany w niniejszej pracy anglojęzyczny termin *firewall* w dosłownym tłumaczeniu oznacza «ścianę ogniową». Zwyczajowo stosowany jest w budownictwie i obejmuje swoim zakresem rozwiązania koncepcji projektowych mających zabezpieczać budynki przed niekontrolowanym działaniem ognia³. Ze względu na pole semantyczne tego hasła znalazło ono szerokie zastosowanie w branży komputerowej. W technologii IT tego technicznego pojęcia używa się w odniesieniu do bezpieczeństwa danych i sieci komputerowych, w celu ochrony ich przed niepożądaną aktywnością osób trzecich⁴. W obu przypadkach możemy zauważyć, że zakres znaczeniowy *firewolla* wskazuje na szereg rozwiązań, których zastosowanie ma pomóc w ochronie jakiegoś dobra, mającego istotne znaczenie dla użytkownika.

Termin wskazujący na kompleks działań podnoszących poziom bezpieczeństwa w jakiejś technicznej dziedzinie może zostać zaaplikowany do nauk teologicznych. Wśród wielu zagadnień należących do studium doktryny kościelnej są również takie, które dotyczą problematyki zła i jego emanacji w świecie.

Wśród wielu treści będących przedmiotem refleksji naukowej są również takie, które dotyczą konkretnych działań, jakimi winni charakteryzować się uczniowie Chrystusa. Nauczanie i osobista postawa Mistrza z Nazaretu stanowi niewątpliwie inspirację dla współczesnych chrześcijan do podejmowania działań dobroczynnych na rzecz innych. Należy jednak pamiętać, że zewnętrzny aktywizm w żaden sposób nie może przysłonić osobistej relacji z Chrystusem.

Chrześcijanin to osoba przeżywająca swoją egzystencję „tu i teraz”, która z jednej strony pamięta o tym, że królestwo Boże nie jest z tego świata (por. J 1,36), z drugiej natomiast podejmuje trud życia Ewangelią w taki sposób, aby budować

[...] królestwo prawdy i życia, królestwo świętości i łaski, królestwo sprawiedliwości, miłości i pokoju⁵.

³ Por. *Firewall*. W: *Collins English Dictionary*. <<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/firewall>> [dostęp: 14.06.2020].

⁴ Por. Z. Suski, P. Kołodziejczyk. *Ochrona sieci lokalnej za pomocą zapory sieciowej*. „Biuletyn automatyki i robotyki VAT” 2000 nr 14 s. 3.

⁵ Prefacja na Uroczystość Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata.

Przez sakramentalny *firewall* będziemy zatem rozumieć posługę uświęcającą Kościoła, która tworzy środowisko wiary i buduje wspólnotę ludzi wierzących. Przedstawiony tutaj koncept zapory sakramentalnej stanowi próbę wizualizacji skutecznych działań Kościoła, które pomagają w rozwoju życia duchowego i chronią dzieci Boże przed złem i grzechem, jakiego doświadczają w swoim życiu.

Koncepcja sakramentalnego *firewolla* opiera się na trzech założeniach: a) fundamentem jego skuteczności jest Osoba Chrystusa; b) Jezus jest realnie obecny w Kościele, w którym działa przez sakramenty; 3) życie sakramentalne wiernych uzdalnia wierzących do współpracy z łaską Boga i pomaga w walce ze złem.

2. KOŚCIÓŁ JAKO SAKRAMENT

Historia zbawienia jest niczym innym jak trwającą od wieków inicjatywą Boga, pragnącego zbliżyć się człowieka w celu nawiązania z nim dialogu. Szczególnym wyrazem realizacji tego zamiaru jest wcielenie Syna Bożego, który, stając się człowiekiem, może być nazwany sakramentem spotkania z Bogiem⁶.

Rozwijana po Soborze Watykańskim II refleksja eklezjologiczna dotycząca natury Kościoła sprawia, że możemy ujmować go w kategorii sakramentalności. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* stwierdza:

Kościół jest w Chrystusie niejako sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego⁷.

Fundamentem tej sakramentalności jest Jezus Chrystus. Misterium Słowa Wcielonego ukazuje Chrystusa, który jest Bogiem-człowiekiem i posiada dwie istotowo różne natury. Ich nierozzerwalność nadaje Jego posłannictwu szczególny i niepowtarzalny charakter. Jest ona boska – wiecznotrwała i ludzka – wynikająca z faktu wcielenia. Koncentracja tych dwóch porządków uprawnia do tego, aby działaniom podejmowanym przez Chrystusa nadawać charakter sakramentalny⁸.

Widzialne struktury i różnorodna działalność organizacji kościelnych dotycząca wymiaru ziemskiego nie powinny w żaden sposób przysłaniać zasadniczej misji Kościoła, jaką Jezus zlecił uczniom po swoim zmartwychwstaniu. Podstawowym zadaniem apostołów oraz ich następców jest głoszenie Ewangelii i udzielanie chrztu (por. Mt 28,19). Na przestrzeni wieków możemy dostrzec wiele wspaniałych postaw i dzieł realizowanych pod patronatem Kościoła, czasem jednak – należy to również zaznaczyć – pierwiastek ludzkich słabości wprowadzał wiele zamieszania

---

⁶ Por. M. Pyc. *Znaki trynitarniej bliskości. Teologalny wymiar sakramentów świętych*. Poznań 2007 s. 7.

⁷ Sobór Watykański II. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium* (11.11.1963) p. 1.

⁸ Por. W. Bożejewicz. *Sakramentalność Kościoła w perspektywie tajemnicy chrystologiczno-pneumatologicznej*. W: *Sakramenty wyzwaniem dla Kościoła katolickiego*. Red. J. Radkiewicz. Szczecin 2019 s. 50-51.

i zgorzenia. Niezależnie od sygnalizowanych tutaj przesłanek, misja zlecona przez Chrystusa jest wciąż aktualna, a każde pokolenie osób wierzących w Niego musi, w wymiarze społecznym i jednostkowym, podejmować trud rozeznawania i życia Ewangelią w konkretnych uwarunkowaniach swoich czasów.

Kościół założony przez Chrystusa nie jest międzynarodową korporacją religijną administrowaną przez hierarchów, ale wspólnotą osób wierzących, zgromadzonych w Jego imię. Po wypełnieniu swojej ziemskiej misji (męce, śmierci i zmartwychwstaniu) Jezus powrócił do Ojca. Nie pozostawił jednak uczniów sierotami (por. J 14,18), ale obiecał im posłać Ducha Świętego, który będzie ich umacniał i działał w Kościele. Z tego względu każde święte zwołanie wiernych w imię Chrystusa staje się również społecznym i widzialnym znakiem mającym znamiona sakramentalności.

Nauczanie Jezusa skoncentrowane było na przybliżaniu słuchaczom królestwa Bożego. Misja ta nie miała charakteru tylko teoretycznego. Ludzie słuchający Ewangelii wielokrotnie stawali się naocznymi świadkami cudów, które pomagały im w przyjmowaniu orędzia nowej nauki (por. Mk 1,7). Pierwszy cud dokonany w Kanie Galilejskiej był ważnym momentem w życiu uczniów, którzy uwierzyli Mistrzowi z Nazaretu (por. J 2,11). Osoby uzdrowione przez Jezusa, np. paralityk (por. Mk 2,12) czy kobieta cierpiąca na krwotok (por. Łk 8,40-48), stały się wiarygodnymi świadkami, potwierdzającymi nadzwyczajność Jego działań. Wśród licznych znaków dokonywanych przez Jezusa spektakularne było nakarmienie „pięciu tysięcy mężczyzn, nie licząc kobiet i dzieci” (Mt 14,13-21) czy wskrzeszenie Łazarza (por. J 11,1-44). Największym i najważniejszym cudem wszechczasów był jednak zapowiadany wcześniej fakt zmartwychwstania. Ono bowiem

[...] stanowi przede wszystkim potwierdzenie tego wszystkiego, co sam Chrystus czynił i czego nauczał. Wszystkie prawdy, nawet te najbardziej niedostępne dla umysłu ludzkiego, znajdują swoje uzasadnienie, gdyż Chrystus dał ich ostateczne, obiecane przez siebie potwierdzenie swoim Boskim autorytetem⁹.

Patrząc na całokształt ziemskiej działalności Jezusa, można zauważyć, że znaki i cuda dokonywane przez Niego nie były najważniejszą częścią Jego misji. Jezus posługiwał się nimi w konkretnym celu.

Nadzwyczajne znaki wskazywały na to, kim On jest, świadczyły o Jego Boskiej mocy i służebnej miłości, o Jego bezgranicznej gotowości do pełnienia woli Ojca i o pragnieniu zbawienia każdego człowieka¹⁰.

Wyjątkowość znaków czynionych przez Jezusa stanowiła niejako okazję do tego, aby pomóc człowiekowi spojrzeć na swoje życie z innej, boskiej perspektywy. Ostateczne zwycięstwo Chrystusa nad śmiercią stało się finalnym zaproszeniem

⁹ *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Poznań 2015 [dalej: KKK] p. 651.

¹⁰ J. Sermak. *Bogactwo sakramentów*. Kraków 2002 s. 8.

człowieka do uczestnictwa w życiu samego Boga. Zapoczątkowany przez zmarłychwstałego Pana nowy rozdział historii zbawienia jest ukierunkowany na to, aby wierzących w Niego uczynić dziećmi Bożymi.

Wypełniona przez Jezusa rzeczywistość zbawcza została zdeponowana w Kościele. Dzięki obecności i działaniu Ducha Świętego Kościół, będący Ciałem Chrystusa, realizuje przez pokolenia aż do skończenia świata misterium zbawcze, którego Bóg dokonał w swoim Synu¹¹.

Założony przez Chrystusa Kościół jest nie tylko miejscem, w którym możemy kontemplować tajemnicę wcielenia Chrystusa, będącego dla innych „drogą, prawdą i życiem” (J 14,6), ale i świętą przestrzenią, w której możemy się z Nim realnie spotkać. Kościół jest znakiem Jego obecności pośród swego ludu. Po zmarłychwstaniu Jezus odszedł wprawdzie do domu Ojca, a jednocześnie pozostaje obecny w swoim Kościele poprzez swoje słowo i sakramenty. Sakramentalne znaki ukazują nam żywego i obecnego wśród nas Chrystusa, inspirując do naśladowania Go w naszym życiu.

3. SAKRAMENTY KOŚCIOŁA

Jedna z podstawowych i najbardziej powszechnych definicji katechizmowych określa, że

sakramenty są widzialnymi i skutecznymi znakami łaski, ustanowionymi przez Chrystusa i powierzonymi Kościołowi, przez które jest nam udzielane życie Boże¹².

Mając na uwadze fakt, że założyciel Kościoła jest sakramentem Boga,

[...] Kościół przez swoją więź z Nim jest również sakramentem, a wyrazem tej jego sakramentalności są sakramenty¹³.

Ponieważ sakramenty dają wierzącym udział w misteriach Chrystusa, zarówno one, jak i sprawowanie ofiary eucharystycznej należą do podstawowych zadań Kościoła i dlatego wokół nich koncentruje się całe życie liturgiczne¹⁴.

¹¹ Por. Z. Kiernikowski. *Droga przemiany i radości*. Kraków 2016 s. 38.

¹² *Kompendium Katechizmu Kościoła Katolickiego*. Kraków 2013 p. 224.

¹³ P. Łabuda. *Sakramenty Kościoła. Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*. Tarnów 2019 s. 16.

¹⁴ Por. Sobór Watykański II. *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum concilium* (4.12.1963) [dalej: SC] p. 6.

Sakramenty są skutecznymi środkami¹⁵, dzięki którym człowiek kształtuje swoją wiarę i może budować relację z Bogiem. Wszystkie sakramenty¹⁶ – w odniesieniu do istoty – zgodnie z nauczaniem Kościoła można określić za pomocą następujących kategorii: są one sakramentami Chrystusa, sakramentami Kościoła, sakramentami zbawienia i sakramentami życia wiecznego¹⁷.

Rozwój doktryny kościelnej wpłynął w istotny sposób na rozumienie i przyjmowanie sakramentów przez wiernych. Akademickie rozważania dotyczące materii, formy, dyspozycji czy skuteczności ich udzielania wygenerowały szereg podziałów i schematów, które bardziej utrudniały niż wyjaśniały pojmowanie sakramentów świętych. Jednym z pastoralnych układów ujmujących naturę sakramentów jest następujący podział: sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego (chrzest, bierzmowanie, Eucharystia), sakramenty uzdrowienia (pokuta, namaszczenie chorych), sakramenty w służbie komunii (małżeństwo i kapłaństwo)¹⁸.

Sakramenty Kościoła są również prawdziwym źródłem łaski Bożej.

W nich i przez nich obecny jest Bóg. Dzięki nim obecność samego Boga w Jezusie Chrystusie, w mocy Ducha Świętego staje się realnością dla człowieka. Otwierając się na kościelne sakramenty, wierzący człowiek otwiera swoją duszę i swoje ciało na nadprzyrodzoną rzeczywistość¹⁹.

Kościół udzielając sakramentów wiernym w ważnych momentach życiowych, sprawia, że ich oddziaływanie ma znaczący wpływ na indywidualną historię danego człowieka. W wymiarze duchowym kształtują one życie religijne: sprawiają narodzenie i rozwój chrześcijańskiego ducha wiary, uzdrowienie i dar posłania; w wymiarze ziemskim modelują wrażliwość egzystencjalną przeżywaną w obrębie naturalnych etapów życiowych²⁰.

¹⁵ Z tym zastrzeżeniem, że wspomnianej skuteczności nie można rozumieć na sposób magiczny. Skuteczność sakramentów leży w gestii tego, kto posługuje się symbolem, aby zawrzeć przymierze. Por. A. Rouet. *Zrozumieć sakramenty*. Kraków 2004 s. 51-60.

¹⁶ W Kościele jest siedem sakramentów: chrzest, bierzmowanie, Eucharystia, pokuta, namaszczenie chorych, święcenia, małżeństwo.

¹⁷ Por. KKK 1114-1116.

¹⁸ Inne kodyfikacje sakramentów występujące w teologii: a) ze względu na częstotliwość przyjmowania przez wiernych: powtarzalne i niepowtarzalne; b) ze względu na łaskę uświęcającą: takie, które można przyjąć tylko w stanie łaski uświęcającej (tzw. sakramenty żywych – bierzmowanie, Eucharystia, namaszczenie chorych, święcenia, małżeństwo) oraz takie, które przyjmuje się dla zgładzenia grzechów i uzyskania łaski uświęcającej (chrzest, pokuta); c) ze względu na szafarza sakramentu: sakramenty, których może udzielić każdy kapłan (chrzest, Eucharystia, pokuta i pojednanie, namaszczenie chorych), sakramenty, których udziela biskup (bierzmowanie, święcenia), sakrament małżeństwa – szafarzami tego sakramentu są osoby ochrzczone, które zawierają związek małżeński w obecności swoich przedstawicieli (świadków) oraz przedstawiciela Kościoła katolickiego (biskupa, prezbitera lub diakona, a w razie potrzeby świeckiego), który potwierdza i błogosławi ten związek.

¹⁹ B. Drożdż. *Wydarzenie eucharystyczne w Legnicy – spojrzenie pastoralne*. „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 16:2017 nr 1 s. 40.

²⁰ Por. KKK 1210.

Niektóre spośród sakramentów pełnią funkcję inicjacji religijnej, co sprawia, że sposób ich celebracji wskazuje na rozpoczęcie nowego etapu w życiu osoby wierzącej. Przykładem jest chrzest, bierzmowanie, małżeństwo oraz kapłaństwo. Wszystkie sakramenty stanowią konkretną duchową pomoc, jakiej Kościół udziela swoim wiernym. Rzeczywistość sakramentalna pomaga osobom wierzącym w rozwoju duchowym oraz wzmacnia umiejętność dokonywanych wyborów życiowych osadzonych na fundamencie wiary²¹.

Katechizm Kościoła Katolickiego podkreśla:

[...] celem sakramentów jest uświęcenie człowieka, budowanie Mistycznego Ciała Chrystusa oraz oddawanie kultu Bogu²².

Realizacja tego postulatu wymaga od przyjmującego podmiotu współdziałania z łaską Bożą. Pomimo że każdy ze wskazanych obszarów potrzebuje innej aktywności religijnej ze strony osoby wierzącej, w ujęciu eklezjalnym wszystkie te płaszczyzny tworzą jedną całość. Działanie każdego sakramentu ma charakter wielowymiarowy, przekraczający znany nam porządek metafizyczny.

Pomimo że źródłem i gwarantem skuteczności wszystkich sakramentów w Kościele jest Jezus Chrystus²³, ich działania nie można utożsamiać z magicznymi rytami bez udziału człowieka²⁴. Owocność sakramentalna związana jest z wewnętrzną dyspozycją oraz stanem łaski uświęcającej. Sakramenty są znakiem wiary, dlatego istotne znaczenie w zakresie ich działania odgrywa wewnętrzne usposobienie i pragnienie przyjęcia ich owoców przez człowieka²⁵.

Nauczanie pastoralne dotyczące roli sakramentów w życiu chrześcijańskim ukierunkowane jest na pogłębienie i odkrycie przez wiernych duchowych skarbów powierzonych Kościołowi przez Chrystusa. Sakramenty udzielane są w różnych okolicznościach życiowych i dlatego przed ich przyjęciem odbywa się stosowne przygotowanie, mające pogłębić świadomość sakramentalną i otwartość na Boże

---

²¹ Por. T. Grabiec. *Katecheza przedmałżeńska u podstaw pierwszych lat życia małżeńskiego*. Wrocław 2019 s. 138. <<https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/publication/144074/edition/75434>> [dostęp: 4.06.2022].

²² KKK 1123.

²³ Obiektywna skuteczność sakramentu wynika z prawa *ex opere operato*, w rozumieniu teologii katolickiej formuła ta określa nie tyle skuteczność działania sakramentów, co skuteczność ich udzielania przez Chrystusa. Przyjmuje się, że zawsze, ilekroć zostanie dokonany obrzęd sakramentalny przez uprawnionego do tego szafarza, niezależnie od jego osobistej świętości, sakrament jest skuteczny, bo głównym działającym jest Chrystus. Zastosowanie tej zasady wymaga, aby szafarz miał intencję czynienia tego, co czyni Kościół, a osoba przyjmująca miała intencję przyjęcia sakramentu.

²⁴ W religiach naturalnych duże znaczenie przypisywane jest magicznym rytom, które same w sobie posiadają sprawczą (tajemną) moc oddziałującą na zaklinaną rzeczywistość; działania magiczne stanowią próbę podporządkowania określonego bóstwa i pozyskania jego przychylności do realizacji celu zamierzonego przez człowieka.

²⁵ Skuteczność sakramentów zależy w dużej mierze od dyspozycji przyjmującego i pragnącego otworzyć się na działanie łaski sakramentalnej. Por. A. Rouet. *Zrozumieć sakramenty* s. 51-60.

działanie. Kościelna katecheza powinna służyć nie tyle przybliżeniu wiernym wiedzy teologicznej dotyczącej roli i natury sakramentów, ile raczej być wprowadzeniem (wtajemniczeniem) w perspektywę duchowego uczestnictwa w życiu Chrystusa.

Duszpasterskie działania w tym zakresie stanowią pomoc dla wiernych, aby włączyć ich i zaangażować w konkretną celebrację sakramentalną. Ideą przewodnią jest realizacja postulatów, aby

[...] chrześcijanie w tym misterium wiary nie uczestniczyli jak obcy lub milczący widzowie, lecz aby przez obrzędy i modlitwy misterium to dobrze rozumieli, w świętej czynności brali udział świadomie, pobożnie i czynnie²⁶.

Liturgiczne celebracje, zwłaszcza te dotyczące przyjmowania sakramentów, ze swej natury należą do całego Kościoła. Ich sprawowanie buduje wspólnotę wierzących i oddziałuje na życie codzienne wiernych. Wszystkie sakramenty ukierunkowane są na Eucharystię. Spotkanie dwóch rzeczywistości: Kościoła jako Ciała Chrystusa oraz Eucharystii będącej Ciałem Chrystusa, uwidacznia prawdę,

[...] że wspólnota Kościoła budowana jest na celebracji sakramentów, zakorzeniona jest w modlitwie, a w Komunii świętej otrzymuje siły do komunikacji. Poprzez sakramenty Kościoła TrójceJedyny Bóg w Jezusie Chrystusie i w Duchu Świętym spotyka się z ludźmi we wspólnocie Kościoła w ludzkich symbolach i czyni je sakramentami zbawienia²⁷.

4. PERSONALNY WYMIAR ŻYCIA SAKRAMENTALNEGO

Postrzeganie chrześcijaństwa w kategoriach światopoglądu lub jako systemu religijnego opartego na określonych zasadach i normach w poważny sposób zawęży istotę tego, czym ono jest. Tak naprawdę chrześcijaństwo to osobista odpowiedź na inicjatywę podjętą przez Boga, który

[...] w Jezusie stał się człowiekiem [...], cierpiał i umarł za nas [...], zmartwychwstał i żyje z nami na zawsze²⁸.

Zaangażowanie Boga sprawia, że człowiek nie chce pozostać pasywny wobec tej inicjatywy, ale pragnie na nią odpowiedzieć.

Sakramenty dysponują osobę wierzącą do tego, aby mogła spojrzeć na historię swego życia w wymiarze religijnym. Perspektywa ta pomaga w przeżywaniu wydarzeń i okoliczności, których następstwa niejednokrotnie naznaczone są niepewnością czy cierpieniem. Wśród wielu życiowych doświadczeń są takie, na które można mieć wpływ oraz niezależne od człowieka, stanowiące część naturalnej

²⁶ SC 48.

²⁷ A. Schwarz. *Boże wyznanie miłości w sakramentach Kościoła*. Kraków 2007 s. 16-17.

²⁸ KKK 426.

historii rodzaju ludzkiego. Życie jednostki wplecione jest w większy kontekst społeczno-egzystencjalny, dlatego człowiek, szczególnie w węzłowych punktach biologicznego życia²⁹, poszukuje punktu odniesienia umożliwiającego interpretację przeżywanego doświadczeń³⁰.

Pierwszym celem sakramentów jest uświęcenie człowieka. Rzeczywistość sakramentalna sprawia, że wydarzenia będące częścią ludzkiej egzystencji dzięki łasce Chrystusa zostają w pewnym sensie konsekrowane i podniesione na płaszczyznę Boga. Współpraca z łaską Bożą nie odnosi się tylko do wymiaru duchowego, ale obejmuje wszystkie wymiary ludzkiego życia, z uwzględnieniem każdego typu aktywności międzyludzkiej i zawodowej.

Szeroko rozumiana działalność religijna Kościoła, udzielane sakramenty i celebracje liturgiczne tworzą środowisko wiary, w którym człowiek może wzrastać, aby móc przyjąć i odpowiedzieć na Boże zaproszenie do świętości. Dlatego najbardziej fundamentalnym sanktuarium, w którym ten proces dojrzewa, jest ludzkie serce. W tym kluczowym punkcie ma miejsce tajemnica przyjęcia lub też dramat odrzucenia miłości Boga. Jakakolwiek decyzja podjęta w tym względzie powinna być wolnym i w pełni świadomym aktem człowieka³¹. Wybór ten nie determinuje bezpośrednio potencjału ludzkiej aktywności wynikającej z naturalnej złożoności bytowej, ale – w jakiś sposób – osłabia wrażliwość numionotyczną, umożliwiającą interpretację ludzkiego biogramu w wymiarze religijno-duchowym. Naturalna zdolność analizy i poszukiwanie sensu życia pozwalają żywić nadzieję, że nawet trudne czy niezrozumiałe wybory dokonane przez człowieka mogą ulec korekcji i doprowadzić do ponownego otwarcia się na obecność Boga.

Autentyczne doświadczenie spotkania z żywym Bogiem nie pozostaje bez wpływu na życie osobiste, społeczne i religijne. Przyjęcie łaski sakramentalnej to zgoda na to, aby stać się chrześcijaninem, to odpowiedź na przyście Chrystusa, który chce wejść w życie konkretnego człowieka, aby je przeniknąć, aby upodobnić go do siebie, aby przyjmujący stawał się z dnia na dzień coraz bardziej chwalebny obrazem Bożego działania³².

Człowiek jako indywiduum jest tajemnicą, która stanowi wyzwanie dla niego samego. Pomocą w jej rozwiązaniu jest otwarcie się na Tego, który jest Stwórcą i zna najskrytsze pragnienia i tęsknoty ludzkiego serca (por. Ps 139,1-5). Ponieważ

---

²⁹ Do tych wydarzeń należą takie, których następstwa oddziałują na proces biograficzny osoby: urodziny, dojrzewanie, założenie rodziny, śmierć.

³⁰ Por. A. Schwarz. *Boże wyznanie miłości* s. 13.

³¹ Doświadczenie pokazuje, że ludzie z różnych powodów zamykają się na obecność Boga w swoim życiu, czasem powodowane jest to buntem, żalem, posiadaniem fałszywego obrazu Boga, zgorzeniem ze strony osób duchownych lub innych chrześcijan.

³² Por. A. Rouet. *Zrozumieć sakramenty* s. 238.

„[...] człowiek nie może sam siebie do końca zrozumieć bez Chrystusa”³³, znaki sakramentalne stają się dla niego okazją, aby mógł poznać, przyjąć i – jako jedyne na ziemi stworzenie – wejść w osobisty dialog z Bogiem³⁴. Sakramenty Kościoła tworzą jedyną w swoim rodzaju szansę spełnienia oczekiwań Boga, który pragnie „[...] by wszyscy ludzie zostali zbawieni i doszli do poznania prawdy” (1 Tm 2,4).

Wydarzenia z życia człowieka w różnorodny sposób oddziałują na całokształt jego postaw, również religijnych. Interpretacja doświadczenia zdobywanego w kolejnych etapach życia może wzmacniać lub osłabiać poczucie sensu własnej egzystencji. Indywidualna ocena jakości życia może być ujmowana w perspektywie szerokiej – jako część większej rzeczywistości, lub wąskiej – jako splot niezależnych i przypadkowych epizodów. Brak realizmu i pogłębionej analizy własnych czynów wywołuje niepewność i chaos powodowany deficytem całościowej wizji swojego losu.

Życie sakramentalne w wymiarze indywidualnym nie jest w żaden sposób ucieczką od wyzwań wynikających z ról i zadań społecznych, wręcz przeciwnie – sakramenty umożliwiają głębsze ich przeżywanie. Przekonanie o tym, że konkretne wydarzenia pochodzą z dopustu Bożego, wzmacniają nadzieję i hart ducha. Osoba wierząca nie poddaje się zwątpieniu, a wszelkie zmagania przeżywa razem z Chrystusem, który towarzyszy i umacnia w trudnym doświadczeniu (por. Mk 11,28-30).

Sytuacje graniczne pojawiające się w życiu jednostki obrazują, jak bardzo złożoną osobowość posiada człowiek. To właśnie takie okoliczności sprawiają, że może on poznać prawdę o sobie, swoim losie oraz ograniczonych możliwościach dotyczących rozwiązania danego problemu. Ta swoista konfrontacja pomiędzy człowiekiem i światem pozwala obnażyć naturę ludzkiego serca: jego pragnień, które są nieskończone, oraz zdolności ich realizacji, które są bardzo ograniczone. Brak harmonii w ludzkim sercu staje się zarzewiem zła. Złożoność tego zagadnienia wyjaśniał Jezus swoim uczniom:

[...] z wnętrza bowiem, z serca ludzkiego pochodzą złe myśli, nierząd, kradzieże, zabójstwa, cudzołóstwa, chciwość, przewrotność, podstęp, wyuzdanie, zazdrość, obelgi, pycha, głupota. Całe to zło z wnętrza pochodzi i czyni człowieka nieczystym (Mk 7,21-22).

Osobista decyzja dotycząca otwarcia się na skuteczną łaskę zawartą w sakramentach jawi się jako naturalna odpowiedź na obecność Boga w ludzkim życiu. Na bazie więzi z Chrystusem dokonuje się wewnętrzna przemiana człowieka.

---

³³ Jan Paweł II w Polsce. Kazanie podczas Mszy św. na Placu Zwycięstwa w Warszawie (1979). Nie można usunąć Chrystusa z historii człowieka (2 czerwca). W: Jan Paweł II. Nauczanie papieskie. T II, 1: Rok 1979. Red. F. Kniotek. Poznań 1990 s. 599.

³⁴ Por. Jan Paweł II. Encyklika *Redemptor hominis* (4.03.1979) p. 13.

Zachodząca transformacja przekształca ludzką rzeczywistość i wprowadza zbawczy porządek naznaczony działaniem Jezusa Chrystusa³⁵.

Koncepcja sakramentalnego *firewalla* jest próbą współczesnego spojrzenia na całość posługi sakramentalnej Kościoła. Zwyczajowe rozumienie sakramentów oraz ich aplikacja do szczególnych wydarzeń w życiu jednostki nie odzwierciedla w pełni tego, czym one są i jakie jest ich znaczenie. Sakramenty to nie tylko widzialne znaki niewidzialnej łaski, ale konkretna rzeczywistość, w której Bóg nieustannie wychodzi na spotkanie z człowiekiem. Boże błogosławieństwo nie ma charakteru punktowego, nie jest udzielane wybranym członkom Ludu Bożego w zależności od okoliczności. Hojność Boga obejmuje całość ludzkiej egzystencji w wymiarze indywidualnym, społecznym i globalnym.

Szeroka perspektywa ujęcia sakramentalnego pozwala w nowym świetle odkryć osobę Chrystusa, który założył Kościół i jest w nim stale obecny. Świadomość tajemnicy, jaką jest sakramentalność Kościoła, pomaga przekraczać ludzkie struktury i wynikające stąd ograniczenia, które mogą utrudniać rozumienie jego misji w świecie. Kościół jest bowiem

[...] sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznym zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego³⁶.

Jezus po swoim zmartwychwstaniu posłał uczniów, aby szli i nauczali wszystkie narody w Jego imię (por. Mt 28,19). Życie sakramentalne stwarza dyspozycję do tego, aby Kościół nieustannie wypełniał zlecone mu zadanie, poprzez

[...] ewangelizowanie świata, porządkowanie jego wartości w świetle Ewangelii oraz prowadzenie człowieka do spotkania z Bogiem³⁷.

Życie sakramentalne wierzących jest skuteczną pomocą w realizacji tego celu. Religijna działalność Kościoła nie jest więc bastionem działań obronnych względem zła i jego przejawów, ale dynamicznego procesu ukierunkowanego na przekształcanie świata i uczynienie go bardziej ludzkim. W tej materii jest jeszcze wiele do zrobienia, ale możemy przyjąć, że w tym zadaniu nie jesteśmy sami.

W kontekście nowych wyzwań powodowanych działaniami wojennymi trzeba na nowo wracać do podstawowego źródła, jakim jest osobista relacja z Jezusem. On jest Panem, On jest Bogiem, On jest pokojem.

³⁵ Por. B. Cooke. *Sakramenty. Między ołtarzem a codziennością*. Kraków 2013 s. 13.

³⁶ *Deklaracja o jedności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła* (6.08.2020) p. 69. <https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20000806_dominus-iesus_pl.html> [dostęp 14.06.2022].

³⁷ J. Królikowski. *Światło Chrystusa i sakrament zbawienia*. Kraków 2018 s. 45.

BIBLIOGRAFIA

- Bożejewicz W.: *Sakramentalność Kościoła w perspektywie tajemnicy chrystologiczno-pneumatologicznej*. W: *Sakramenty wyzwaniem dla Kościoła katolickiego*. Red. J. Radkiewicz. Szczecin 2019 s. 49-70.
- Cooke B.: *Sakramenty. Między ołtarzem a codziennością*. Kraków 2013.
- Drożdż B.: *Wydarzenie eucharystyczne w Legnicy – spojrzenie pastoralne*. „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 16:2017 nr 1 s. 35-47.
- Firewall. W: *Collins English Dictionary*. <<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/firewall>> [dostęp: 14.06.2020].
- Franciszek: *Orędzie na 55. Światowy Dzień Pokoju. Dialog międzypokoleniowy, edukacja, praca: narzędziami budowania trwałego pokoju (Watykan, 1.01.2022)*. <<https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/peace/documents/20211208-messaggio-55giornatamondiale-pace2022.html>> [dostęp: 16.05.2022].
- Grabiec T.: *Katecheza przedmałżeńska u podstaw pierwszych lat życia małżeńskiego*. Wrocław 2019. <<https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/publication/144074/edition/75434>> [dostęp: 4.06.2022].
- Jan Paweł II: *Encyklika Redemptor hominis* (4.03.1979).
- Jan Paweł II: *Nauczanie papieskie*. T II, 1: Rok 1979. *Kazanie podczas Mszy św. na Placu Zwycięstwa w Warszawie (1979). Nie można usunąć Chrystusa z historii człowieka (2 czerwca)*. Red. F. Kniotek. Poznań 1990 s. 598-601.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*. Poznań 2015.
- Kiernikowski Z.: *Droga przemiany i radości*. Kraków 2016.
- Kompendium Katechizmu Kościoła Katolickiego*. Kraków 2013.
- Królíkowski J.: *Światło Chrystusa i sakrament zbawienia*. Kraków 2018.
- Łabuda P.: *Sakramenty Kościoła. Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego*. Tarnów 2019.
- Pyc M.: *Znaki trynitarnego bliskości. Teologiczny wymiar sakramentów świętych*. Poznań 2007.
- Ratzinger J.: *Deklaracja o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła* (6.08.2020). <https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20000806_dominus-iesus_pl.html> [dostęp: 14.06.2022].
- Rouet A.: *Zrozumieć sakramenty*. Kraków 2004.
- Schwarz A.: *Boże wyznanie miłości w sakramentach Kościoła*. Kraków 2007.
- Sermak J.: *Bogactwo sakramentów*. Kraków 2002.
- Sobór Watykański II: *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium* (11.11.1963).
- Sobór Watykański II: *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum concilium* (4.12.1963).
- Suski Z., Kołodziejczyk P.: *Ochrona sieci lokalnej za pomocą zapory sieciowej*. „Biuletyn automatyki i robotyki VAT” 14:2000 s. 3-47.

Streszczenie: Życie człowieka przeżywane w perspektywie wiary ukierunkowane jest na jego uświęcenie. Każdego dnia osoba ludzka podejmuje wiele decyzji. Mają one konsekwencje dla jej wewnętrznej kondycji, a od niej zależy realizacja wyznaczonych celów, które człowiek pragnie osiągnąć. Istnieją liczne zagrożenia wynikające z ludzkiej słabości i grzechu. Destrukcyjna siła zła niszczy wewnętrzny spokój, więzi międzyludzkie i przyczynia się do powstawania dysproporcji społecznych prowadzących do niesprawiedliwości, wyżytku i konfliktów wojennych. Sakramen-

ty Kościoła stanowią środowisko ochronne, które pełni funkcję skutecznej zapory przed złem. W ujęciu pozytywnym sakramentalny firewall wzmacnia dyspozycję do przyjmowania łaski Bożej i pomaga wzrastać w wierze i świętości. Zewnętrznym przejawem zachodzącego procesu jest nowa jakość życia, wrażliwość na innych ludzi oraz zaangażowanie społeczne na rzecz lepszego świata budowanego na ewangelicznych wartościach.

Słowa kluczowe: Kościół, sakramenty, wojna, pokój na świecie, świętość, *firewall* duchowy, religia.